

Ev Ortamının Çocuğun Gelişimine Göre Düzenlenmesi

•Yrd.Doç.Dr. Yasemin AYDOĞAN*

Özet

Erken çocukluk döneminde ev ortamında, sevgi ve güven içerisinde sunulan zihinsel uyarıcılar çocuğun çok yönlü gelişimine temel oluşturur. Bloom'a göre insan gelişiminin ilk dört yılı, zihinsel gelişimin en kritik evresidir. İnsan zekasının %50'sinin 0-4 yaş arasında, %30'unun 4-8 yaş arasında, %20'sinin de 8-17 yaş arasında geliştiği bilinmektedir. Bu nedenle çalışmada uyarıcılarla zenginleştirilmiş, güvenli ve sağlıklı bir ev ortamının oluşturulmasında özellikle anne babalara düşen görev ve sorumluluklar konusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ev ortamı, anne baba eğitimi, uyarıcılar, çocuk gelişimi.

Abstract

In home life of the childhood, the mental stimulators enabling to develop the child in multi ways should be introduced with love and trust and constitute the fundamental. According to Bloom the first four years of human development are the most critical years for the mental development. It is known that 50 % of human brain development is taking place between 0-4 years, % 30 between 4-8 years and 20% between 8-17 years. For this reason the research has worn and brought suggestions to parents with regard to their responsibilities and duties for the precautions to be undertaken at home and has been enriched with stimulators.

Key Words: Home environment, education of the parents, stimulators, child development.

* Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği A.D .

Giriş

Çocuk gelişimi; çocuğun hareket, düşünme, hissetme ve başkalarıyla ilişki kurmada daha karmaşık düzeylere ulaştığı bir değişme sürecidir. Bu açıdan bakıldığında bütün çocuklar gelişir ve gelişmelerinde bir sıra izlerler. Ancak gelişme oranı, özelliği ve kalitesi çocuktan çocuğa değişir (Myers,1990:15). Bu gelişme sürecini etkileyen faktörlerden bir kısmı kalıtımla kazanılır ve değiştirilmesi mümkün değildir. Ancak yine bu sürecin oluşumunda önemli bir yer tutan ve düzenlenmesi, değiştirilmesi mümkün olan bir faktör vardır ki, o da çevredir.

Gelişimciler çocuğun kişisel gelişiminin büyük ölçüde, içinde yaşadığı ve geliştiği çevresine bağlı olduğunu vurgulamaktadırlar. Çocuğun büyümesi, gelişmesi, kendisini tanıması, yeteneklerinin farkına varması ve yeni kavramlar öğrenmesi için çevre özelliklerinin iyi bir şekilde değerlendirilmesi şarttır. Ayrıca, çocuğun yaşadığı çevreyi etkili kullanma bilincine ulaşması onun bilgi birikimine katkı sağlayarak gelişimini desteklemektedir. Bu nedenle bazı durumlarda kısıtlayıcı olabilen çevre özelliklerinin, çocuğun sağlığı ve gelişimi açısından düzenlenmesi gerekmektedir (Bullock,1988: 25;Myers,1990:15;Bradley vd.,2000: 247; Göka, 2001:78)

Uygun bir çevreye olan ihtiyaç, her yaştaki insan için önemlidir. Ancak fiziksel ve zihinsel gelişmenin henüz tamamlanmadığı okul öncesi dönemde bu ihtiyacın karşılanması hayati bir önem taşımaktadır (Ertuğrul,1994:7;Oktay,1995: 11). Erken çocukluk döneminde ev ortamında, sevgi ve güven içerisinde sunulan zihinsel uyarıcılar çocuğun çok yönlü gelişimine temel oluşturur. Bloom'a göre insan gelişiminin ilk dört yılı, zihinsel gelişimin en kritik evresidir. İnsan zekasının %50'sinin 0-4 yaş arasında, %30'unun 4-8 yaş arasında, %20'sinin de 8-17 yaş arasında

geliştiği bilinmektedir. Bu yüzden özellikle okul öncesi çocuklar için düzenlenen ev ortamı ve bu ortamda yer alacak uyarıcı zenginliği çok önemlidir (Erkan,1998:22).

Uyarıcılarla zenginleştirilmiş, güvenli ve sağlıklı bir ev ortamının oluşturulmasında en büyük görev anne - babalara düşmektedir. Ancak bu ortamın oluşturulmasında evdeki diğer bireylerin ve eğitim kurumlarının işbirliğine ve önerilerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Zaten günümüzün eğitim anlayışı da, ailenin çocuğun eğitimi üzerindeki önemli etkisinden hareketle, aileyi ve öğretmeni daha aktif bir şekilde işbirliğine itmektir. Bu sayede okullarda çocuğa verilen eğitim-öğretim, ev ortamı doğrultusunda anne babalar tarafından pekiştirildiğinde, öğrenmenin çok daha kalıcı bir şekilde gerçekleşeceği düşünülmektedir (Bradley vd., 2000:247; Ersoy ve Şahin,1999:58; Güven, 2000:99).

Çocuğun dünyayla ilişkisinin temellerinin evde kurulduğu göz önüne alındığında, ev ortamı daha önemli hale gelmektedir. Evini merkez alarak çevresini tanıyan çocuk, her yere ve her şeye evden açılır. Hayalleri evde başlar ve zamanının büyük bölümü evde geçer; evde beslenir, uyur, banyo yapar, çamaşırları yıkar, oyun oynar, ders çalışır, ortalığı karıştırır, televizyon seyrederek. Bir anlamda çocuğun gerçek çevresi, dünyası evidir (Göka,1997:29;Göka,2001,76). Bu açıdan bakıldığında ebeveynlerinden ev desteği almayan çocukların şanssız oldukları bir gerçektir. Çocuklar için uygun ev ortamı hazırlayacak anne babaların çocukların gelişimi ve eğitimine destek olabilmek için yapmaları gereken tek şey, onlara önlerindeki sihirli dünyanın kapılarını açmak ve uyarıcılarla zenginleştirilmiş bir dünya sunmaktır (Güven, 2000:98).

Tüm bu noktalardan hareketle ev ortamının çocukların gelişim düzeylerine ve amaçlarına göre sağlıklı, güvenli ve ilgi çekici bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Kaza olasılıklarını giderici önlemlerin alındığı, çocukların gereksinimlerinin

karşılanmasını engelleyecek kısıtlama ve aksaklıkların olmadığı, çocukların özgürce oynayıp çalıştıkları ortamlar çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminin en üst düzeyde desteklenebilmesi için şarttır (Frankel ve Bates,1990: 814; Coon vd.,1990: 459; Metin ve Şahin,1999:67; Votruba-Drzal,2003).

Çocuklar, özelliklerine uymayan ortamlarda kendilerini engellenmiş hissedip olumsuz duygular içine girebilirler. Özellikle engelli çocuklarda bu duygular daha da yoğundur. Bu nedenle ev ortamının düzenlenmesi sistemli bir çalışmayı gerektirir. Çevre düzenlenmesinde o ortamda bulunan çocukların gelişim özellikleri, düzeyleri, ilgileri ve gereksinimlerinin dikkate alınması gerekmektedir (Metin ve Şahin,1999:67). Ancak, ev ortamının çocuğun gereksinimleri ve mutluluğu için çocuk merkezli düzenlenmesinde, hiçbir zaman diğer bireylerin hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmaması gerekmektedir.

Çocuğun gelişmesi ve etkin öğrenmesinde ev ortamında bulunması gereken önemli özellikler şu şekilde özetlenebilir:

Güvenli Ortam: Çocukların çevresine olan merakları yoğundur. Her şeyi bilmek, öğrenmek, dokunmak, tatmak isterler. Bu durumda ailelere düşen görev; çocuklarına güvenli bir ortam hazırlamak, tehlikeli durum ve nesnelere önceden düşünüp ortadan kaldırmaktır.

Bunun için ailelere şu temel öneriler sunulabilir:

- Çocuklar her ne sebeple olursa olsun yalnız bırakılmamalı, mümkünse güvenli kişi ya da kurumlara teslim edilmelidir.
- Çocukların yaşadığı çevre kontrol altında tutulmalı, tehlikeli şeyler (ilaç, deterjan vs.) ortadan kaldırılmalıdır.
- Çocuklara dokunmaması, yapmaması gereken şeyler açıklanmalı, bu tür davranışlarının sonucunda neler olabileceği konusunda çocuklar uyarılmalıdır (Örneğin, prizlere dokunmamak,

pencereden sarkmamak, kibritle oynamamak gibi).

- En önemlisi de çocukların kendini koruyabilmesi için gerekli bilgi ve becerileri edinmeleri sağlanmalıdır (Örneğin, bir şey yanıyorsa-yanan eşyanın özelliğine göre- üzerine su dökülmesi gerektiği gibi) (Kağıtçıbaşı vd.,1999:43; Nazik, 2003:58).

Uyarıcı Çeşitliliği: Ev ortamının en önemli özelliklerinden birisi de içermesi gereken zengin çeşitliliğidir. Uyarıların zeka üzerindeki etkileri dikkate alındığında; çocuğun içinde bulunduğu ortamda zengin çeşitliliğin sağlanması ve bunun çocuğa fark ettirilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Çocuk çevresindeki zengin çeşitliliği kavradıkça, kendi yerini ve bu ortamdaki anlamını daha iyi değerlendirmeye başlayacaktır.

Ev ortamında bu özelliğin sağlanabilmesi için;

- Bitki türlerinin çeşitliliği,
- Üstlenilen rollerin çeşitliliği,
- Okuma-yazma materyallerinin çeşitliliği (dergi, kitap, gazete),
- Sayı, renk vb. kavramları içeren eğitici materyallerin çeşitliliği,
- Serbest olarak ifadeyi kolaylaştıran materyallerin çeşitliliği (boya malzemeleri, kuklalar vb.),
- Fizyolojik özellikler açısından, anne-baba modellerinin bir arada oluşu,
- Günlük yaşamda kullanılan araç-gereçlerin çeşitliliği,
- Farklı boyutlarda ve işlevlerde olan eşyaların çeşitliliği gereklidir (Türksoy,1991:80).

Bunların dışında bir müzik aleti çalma, şarkı söyleme, sözel ve sözel olmayan seslere duyarlılıkla ilgili etkinlikler ev ortamında bulunan çeşitliliği daha da zenginleştirecek ve çocuğun tüm gelişim alanlarına katkıda bulunacaktır (Armstrong, 2000:28).

Ev ortamındaki bu uyarıların çocuğun gelişimini, eğitimini ve hoş vakit geçirmesini sağlayacak şekilde kullanılması elbette ki ebeveynlerin yaratıcı ve üretken davranışlarıyla ilişkilidir. Eve günlük alınan bir gazete ya da dergi, kapalı dolaplarda kalan ansiklopediler çocuklar tarafından kullanılmadığı takdirde, bu zengin çeşitliliğin çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinden bahsetmek mümkün değildir. Oysa ücretsiz olarak temin edilebilecek bir alışveriş dergisinden bile pek çok şekilde yararlanılabilir. Çocuğun yaşına göre; dergideki ürünlerin fiyatlarını çocukla birlikte incelemek, en ucuz ya da en pahalı ürünü seçmek, ürünlerin renklerini söylemek, yenen ya da yenmeyen ürünleri sınıflandırmak, dergideki resimleri keserek çeşitli koleksiyonlar oluşturmak dergiye ilişkin yapılabilecek basit etkinliklerdir. Aynı şekilde evde yemek pişirme vakitleri çocuklara; karıştırmak, yıkamak, tadına bakmak, çevirmek gibi pek çok kelimeyi öğretmede uygun fırsatlar yarattığı gibi, yıkanmış çamaşırları sınıflandırmada çocuklara çözmek için sayısız problemler sağlamaktadır. Çorapları eşleme, giysileri değişik gruplara ayırma, çeşitli çarşafları büyüklüklerine ve şekline göre katlama çocuklar için eşsiz deneyimlerdir. Bu tür etkinlikler çocuklar için hem eğlendirici hem de öğretici bir oyun niteliği taşıırken, anneler de iş yaparken çocuklarıyla birlikte olma fırsatını elde etmiş olurlar (Honig, 1990:3). Kısaca çocukların el göz koordinasyonlarının, matematik kavramlarının ya da diğer kavramlarının gelişebilmesi için ev ortamında bulunan materyallerle bire bir etkileşimde bulunmaları gerekmektedir.

Örneklerde de görüldüğü gibi, evde bulunan pek çok araç-gerecin ya da eşyanın ebeveynlerin yaratıcılıkları sayesinde çocukların gelişimini destekleyen ve çocukların büyük bir zevkle oynayacakları oyun materyallerine dönüşmesi mümkündür. Aile dışardan satın aldığı oyuncakları ya da materyalleri çocuğa sunmanın yanı sıra evdeki ve çevresindeki malzemeleri de kullanarak

yeni ürünler yaratmaya çocuğunu teşvik etmelidir. Bunun için evde artık olarak nitelendirilecek plastik kutular ve şişeler, kapaklar, tuvalet kağıdı ruloları, renkli dergi sayfaları, artık kumaş ve yün parçaları, eski giysiler, kuruyemiş kabukları, büyük boy boncuklar, düğmeler vb. gibi malzemeler içindeki atıklar temizlenerek sağlıklı oyun malzemeleri halinde çocuğa sunulmalıdır (Ömeroğlu ve Turla, 2001:50).

Özellikle çocukların eğitimi konusunda ekonomik koşulların zorlandığı günümüzde bu tür yaratıcı düşüncelere daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle ev ortamında bulunabilecek çok çeşitli malzemelerin hiçbir engel ve yasak olmadan çocuklar tarafından değişik amaçlarla kullanılmasına olanak verilmeli ve çocuğun her ortamda kendiliğinden oluşan öğrenme fırsatlarından yararlandırılması sağlanmalıdır (Gönen,1998: 13;Akt. Özben ve Argun, 2000:7; Göka,2001:78).

Değişim: Çocuğun gelişim düzeyi ile paralel olarak ev ortamında; zamana, mekana ve yaşa göre bir değişimin uygulanması gerekmektedir (Türksoy,1991:80). Zamana göre değişim; ısı, ışık, hava koşulları ve mevsimlere göre çocuğun odasının hatta evin genelinde yapılacak düzenlemeyi kapsar. Bu düzenleme eşyaların yerleşiminde olabildiği gibi çocuğun odası için kullanılan mefruşat seçimini de içerir. Örneğin, kış ayında çocuğun odasında kaloriferin yanı başına konabilecek iki üç yastıkla çocuğa bir okuma köşesi yapmak ya da perdeleri kurdelelerle farklı şekillerde bağlayarak çocuğun yağın karı izleyebilmesini sağlamak mümkündür.

Elbette ki her çocuğun bir odası olmayabilir, ancak çocuğun yattığı ya da kullandığı mekanları çocukla birlikte, onun isteği ve beğenisi doğrultusunda düzenlemek gereklidir. Yapılacak değişimler, ev ortamını monotonluktan kurtaracağı gibi eşyaların daha işlevsel kullanılmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca bu sayede çocuğun odasını ya da kullandığı mekanları daha çok sevmesi ve orada daha hoş vakit geçirmesi sağlanmış olacaktır.

Yapılacak değişimlerde en önemli faktör çocuğun yaşıdır. Erken yaşlarda çocuk için hazırlanan bir odanın, ileri yaşlardaki gereksinimleri karşılaması beklenemez. Bu nedenle özellikle çocuğun odasından başlayarak tüm evin çocuğun yaşı doğrultusunda bir değişime gereksinimi vardır. Örneğin, okul öncesi dönemde psikomotor gelişim ve güvenli bir ortam sağlamak için daha çok boş alanlara ihtiyaç duyulurken, ilköğretim döneminde daha çok kitap raflarına ve uygun ders çalışma ortamlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ev içerisinde yapılacak bu değişimlerin, aile bireylerinin ortak görüşleri doğrultusunda yapılması ev içerisinde geçirilen zamanın hem daha eğlenceli hem de daha verimli geçirilmesini sağlayacaktır.

İşlevsel Olma: Ev ortamında bulunan canlıcansız her öge, eylem ve süreç bir işleve sahiptir. Bu işlev, bir bütünün parçasını oluşturmak, var olan işleyişi sürekli kılmak, denetimi sağlamak, sistemi ilerletmek vb. biçimlerde olabilir (Türksoy, 1991:80). Ev ortamında bu işlevselliğin sürdürülebilmesi için aile bireylerine özellikle de ebeveynlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Ev içerisinde herhangi bir işlevi olmayan eşyanın kalabalığa yol açmasını önlemek, evdeki her alanın ya da eşyanın en işlevsel bir şekilde kullanılabilmesini sağlamak, evdeki işleyişin devamında tüm aile bireylerinin yaşının ve gücünün elverdiği ölçüde görev ve sorumluluklar almasını sağlamak ebeveynlerin görevidir. Ancak işlevselliğinde zamana ve özellikle de teknolojinin gelişimine paralel olarak yenilenmeye ihtiyacı vardır.

Karmaşıklık: Ev ortamının içermesi gereken önemli bir özellik de karmaşıklık olgusudur. Bu kelime başlangıçta yanlış anlaşılacakla birlikte burada söz konusu olan bir dağınıklık değil, her şeyin çocuğa hazır ve düzenli bir şekilde sunulmasıdır. Her şeyin çocuğa düzenli bir şekilde sunulduğu çevrede çocukların bilişsel aktiviteleri yetersiz kalabilmektedir. Yeterli karmaşıklık olgusuna sahip bir ev ortamında çocuk, bütünleştirme ve soyutlama becerilerinin düzeyine uygun olarak,

çeşitli öğeler arasındaki ilişkileri önemseyerek problemlere tek başına çözüm yolları bulmaya çalışmaktadır. Bu sayede çocuk günlük yaşamında sık sık karşılaştığı problemleri hiç kimsenin yardımına gereksinim duymadan çözebilmekte, merak duygusunu ve araştırmacı kişiliğini geliştirebilmektedir. Ayrıca ev ortamındaki uyarıcı zenginliği de çocukların problem çözme becerilerinin gelişimini destekleyerek, yeni deneyimler kazanmalarına yardımcı olur (Frankel ve Bates, 1990:814).

Renklerin Kullanımı: Renkler yaşantımızın her alanında sürekli var olan ancak farkında olup, yeterince kullanılmayan bir özelliktir. Halbuki eğitim araç-gereçlerinde ve ortam içerisinde uyarıcı ve öğretici nitelikte kullanılan renkler, çocukların bilişsel aktivitelerini destekleyerek öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Türksoy, 1991:80).

Canlı bir renk dünyasının varlığı ve görsel malzemelerin sınırsız kullanımı, her yaştaki birey ve özellikle de küçük yaştaki çocukluklar için olmazsa olmaz koşulların başında gelmektedir. Eğitim ortamında kullanılan renklerin öğrenmeyi, motivasyonu ve hatta zeka gelişimini nasıl etkilediği yolunda yapılan çalışmalar çok ilgi çekicidir. Örneğin, Münih Psikoloji Enstitüsünde yapılan araştırmalar öğrenme ortamında kullanılan rengin ne kadar önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmalarda sınıflarda kullanılan açık mavi, sarı, yeşilimsi sarı ve portakal renginin en etkili renkler olduğu belirtilmiştir. Üstelik bu renklerle boyanıp, dekore edilmiş ortamlarda büyüyen çocukların IQ düzeylerinin 12 puan daha artabileceği; siyah, beyaz ve kahve renkli ortamların ise IQ'da düşmelere yol açabileceği belirlenmiştir (Akt.Köksal, 2002:51).

Renklerin zihinsel gelişime etkilerinin dışında psikolojik olarak da insanı etkilediği bilinmektedir. Bu nedenle hangi renklerin ya da renk tonlarının bireylerde duygusal değişimlere neden olduğunun bilinmesinde yarar vardır. Bu konudaki

bilimsel çalışmalar doğrultusunda, çocuğun beğenisiyle tercih edilen renklerin özellikle odasının dekorasyonunda kullanılması, diğer ortamlarda ve kullanılan malzemelerde renklerin etkili ve renk duyarlılığını, görselliğini zenginleştirecek şekilde kullanılması gerekmektedir.

Uyum: Ev ortamındaki zengin uyarıcılardan işlevlerine uygun bir şekilde yararlanılabilmesi ve bireylerin yaşamlarındaki estetik duygusunun gelişebilmesi için tüm öğeler arasında bir uyumun olması gerekmektedir. Ev ortamındaki uyum; bireylerin ev içerisindeki rollerinden renk, ses, ışık, doku, biçim ve işlevlerde uyum gibi pek çok alanı kapsamaktadır. Özellikle aile içindeki genel uyumun istikrarlı, doyum sağlayıcı ve mutluluk verici olması çocukların gelişimi ve eğitimlerinin daha iyi bir ev ortamında gerçekleşmesini desteklemektedir (Akt.Ulusavaş,1988;Türksoy,1991:80).

Çocuğun yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirdiği ev ortamının düzenlenmesi, ebeveynlerin bu konuda eğitilmelerini gerekli kılmaktadır. Bu konuda etkili eğitim programlarının hazırlanabilmesi için, anne babaların ev ortamlarının düzenlenmesindeki gereksinimlerinin daha açık olarak belirlenmesi gerekmektedir (Ulusavaş, 1988:).

Ev ortamının çocukların öğrenmelerine yönelik düzenlenmesinde ebeveynlere şu temel öneriler sunulabilir:

- Öncelikle anne-baba çocuğun içinde bulunduğu çevreden, yani evden başlayarak çevre bilincine sahip, çevrenin korunmasına duyarlı modeller olmalı ve doğumdan itibaren bu bilinci çocuğuna aşılayarak, bunun bir yaşam tarzı haline gelmesine çalışmalıdırlar. Çocuklara kendi çevrelerini ve bu çevre içinde yer alan tüm objeleri korumalarını öğretmenin temel ebeveynlik görevi olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır. Örneğin, musluğun ya da elektrik düğmesinin açık bırakılmaması gerektiğini öğrenmek çocukluk çağında edinilmesi gereken bir alışkanlıktır.

- Çocuklarıyla nitelikli zaman geçirmek ve bu

zamanları öğrenme fırsatlarına dönüştürmek ebeveynlerin sorumluluğundadır. Örneğin, yıkanmış çorapları eşleştirme, çarşafı katlama ya da kek yapımındaki aşamaları izleme/yapma en iyi kavram öğrenme fırsatları olabilir. Bu nedenle ev ve çevredeki her türlü malzemenin matematik öğretimi ya da çok çeşitli beceriler için kullanılabileceği unutulmamalıdır. Ayrıca ebeveynlerin yaratıcı yeteneklerini kullanarak çocuklarına ayırdıkları zamanı genişletmeleri de mümkündür. Örneğin bir annenin günün büyük bölümünü geçirdiği mutfakta alt çekmecelerden birini iki yaşındaki çocuğunun oyuncaklarına ayırması, hem kendisinin rahat çalışmasına hem de çocuğuyla pek çok şeyi paylaşmasına yardımcı olacaktır.

- Çocuklar, yapmak istemediği davranışlar konusunda zorlanmamalı ve sorunlar yaratıcı problem çözme yöntemleriyle giderilmeye çalışılmalıdır. Örneğin, önlük takmayı reddeden bir çocuğun boynuna renkli bir eşarp takarak ona artık bir kovboy olduğu söylenebilir.

- Ebeveynler çevrelerinde bulunan artık materyalleri kullanarak, çocuklarıyla birlikte yaratıcı ürünler oluşturma becerilerini geliştirmelidirler. Örneğin, eski bir kavanozda biriktirilen yumurta kabuklarından bir resim çerçevesi ya da küçük yün parçalarından bir parmak kuklası yapmak mümkündür.

- Anne-babanın ev ortamındaki işlevlerde çocuğa sorumluluk bilincini kazandırması, onun kişilik gelişimi için önemlidir. Örneğin, çocuğa bir ev hayvanı ya da bitki olarak sorumluluğunu ona bırakmak bu duygunun gelişimine katkı sağlar. Eğer çocuğa bir kuş ya da balık armağan etmek imkansızsa, sorumlulukları hem daha az hem de bakımları daha kolay olan bir saksı çiçeği armağan ederek de aynı sonuca ulaşmak mümkündür.

- Ev içerisinde çocukların hoşlandıkları düzenleme ya da uygulamalarla, onların çalışma ve dinlenme zamanlarını eğlendirici hale dönüştür-

lebilmelidir. Örneğin, yerde oynamaktan hoşlanan bir çocuk için yere halı parçaları ve minderler koymak, yattığı yerden ulaşabileceği bir uzaklığa oyuncaklarını ya da kitaplarını koyabileceği bir raf yerleştirmek, odasına resimler asabileceği köpükten yapılmış büyük bir duvar panosu asmak onları mutlu edecektir.

• Son olarak da ebeveynler her konuda yetişkin müdahalesini en aza indirmeli ve çocuklarına sorumlu özgürlük bilincini kazandırmaya çalışmalıdırlar. Örneğin, çocuk kendi beğenisi doğrultusunda düzenlediği ve bakımını yaptığı odasında, bir arkadaşını misafir edebilmeli, gerektiğinde ikramın türüne ve yapılışına kendi karar verebilmelidir.

KAYNAKÇA

- Armstrong, Thomas.(2000). **In Their Own Way, Discovering and Encouraging Your Child's Multiple Intelligences**, Pengu in Outnam Inc. New York, 28.
- Bradley, Robert, H. et al.(2000).Measuring the Home Environments of Children in Early Adolescence, **Journal of Research on Adolescence**, 10 (3): 247-342, 8 Charts.
- Bullock, Janis.(1988).Encouraging Problem Solving, **Day Care and Early Education**, Fall:24-27.
- Coon, Hilary et al.(1990).Home Environment and Cognitive Ability of 7-Years-Old Children in the Colorado Adoption Project: Genetic and Environmental Etiologies, **Developmental Psychology**, May, 26 (3): 459-468.
- Erkan, S.(1998).Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Hizmet İçi Eğitim, **Milli Eğitim Dergisi**, 138:22-28.
- Ersoy, Özlem ve F. T. Şahin.(1999).0-6 Yaş Döneminde Anne-Baba Eğitiminin Önemi, Mesleki Eğitim Dergisi, 1 (1): 58-62.
- Ertuğrul, Yasemin.(1994).3-6 Yaş Çocukların Ev Ortamlarının Düzenlenmesi Üzerine Bir Araştırma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Frankel, Karen, A. and J. E. Bates.(1990).Mother-Toddler Problem Solving: Antecedents in Attachment, Home Behavior, and Temperament, **Child Development**, 61: 810-819.
- Göka, Erol.(1997).Çocuk ve Çevre. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Genel Yayın No: 34, Eğitim Serisi, Ankara, 29.
- Göka, Şenol.(2001). **İnsan ve Mekan**, Pınar Yayınları, Birinci Basım, Eylül, İstanbul, 76-78.
- Gönen, Mübeccel ve Ark..(1998). **Çocuklar İçin Yaratıcı Etkinlikler**, Ankara,13.
- Güven,Yıldız.(2000). **Erken Çocukluk Döneminde Sezgisel Düşünme ve Matematik**, Yapa Yayın Pazarlama San. Tic. A. Ş., 1.Basım, Ekim, 98.
- Honig, S. Alice.(1990). **Parent Involvement in Early Childhood Education**, (Ed. L. Kessler) Revised Edition, Washington D.C., 3.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem, S. Bekman ve P. Sunar.(1999). **Anne Eğitim Programı Kılavuzu, Boğaziçi Üniversitesi**, Unicef, 43.
- Köksal, Hayal.(2002). Erken Çocukluk Eğitiminde Görsel Okur-Yazarlık ve Renklerin Önemi, **Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi**, Program-Özet Kitabı, 3-5 Mayıs, 51.
- Metin, Nilgün ve S. Şahin.(1999).Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Çocuklar İçin Fiziksel ve Eğitsel Çevre Düzenlemesi, **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi**, 1 (1) Aralık: 67-74.
- Myers, Robert, G.(1990).Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Farklı Modeller, **Erken Çocukluk Eğitiminde Farklı Modeller, Seminer Bildirileri**, Eylül 10-14, İstanbul, Unicef, 15.
- Nazik, Behire.(2003).Sık Görülen Çocukluk Çağı Kazalarında İlk Yardım Uygulamaları ve Korunma Yolları, **Standard, Ekonomik ve Teknik Dergi**, Eylül, 42 (501): 52-59.
- Oktay, Ayla.(1995).Çocuk. Hakları Sözleşmesi ve Okulöncesi Eğitim, **Çocuk ve Biz**, Ekim-Kasım, 1, 11-15.
- Ömeroğlu, Esra ve A. Turla.(2001).Okulöncesi Dönemde Yaratıcılık Eğitimi ve Desteklenmesi, **Milli Eğitim Dergisi**, Temmuz, Ağustos, Eylül, 151: 48-52.
- Özben, Şüheda ve Y. Argun.(2001).Okulöncesi Çocukların Yaratıcı Yetenekleri ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki, **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi**, Aralık, 3 (1): 1-14.
- Türksoy, Ömür.(1991).Çevre Duyarlılığı Eğitiminde Bilişsel Yaklaşım, Çocuk ve Temel Çevre Özellikleri, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, 5: 80-88.
- Ulusavaş, Mualla. (1988). Bursa İli Resmi Kreşlerinde Okulöncesi Çağda Çocuğu Olan Anne-Babaların Öğrenme Gereksinimleri İle Anne-Babalık Yeterlilikleri Arasındaki İlgıye Dayalı Bir Anne-Baba Eğitim Programının Önerisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Votruba-Drzal, Elizabeth.(2003).Income Changes and Cognitive Stimulation in Young Children's Home Learning Environments, **Journal of Marriage & Family**, 00222445, May, 65 (2), Academic Search Premier.

